

Twórczość patriotyczna Władysława Grodeckiego

Aspekt kulturowo-językowy

Streszczenie

Celem rozprawy jest przeprowadzenie językowo-kulturowej analizy twórczości patriotycznej krakowskiego podróżnika Władysława Grodeckiego (1942-2018). Analiza korpusu badawczego przeprowadzona została w świetle metodologii i z użyciem narzędzi aksjolingwistyki, przy czym wykorzystane zostało również instrumentarium oferowane przez pragmalingwistykę, m.in. przez teorię aktów mowy.

Praca ma charakter interdyscyplinarny, gdyż łączy zagadnienia z zakresu historii, kultury oraz religii z lingwistycznym opisem języka Grodeckiego. Badania te odzwierciedlają wielostronność twórczości krakowskiego Podróżnika, który wzorując się na renesansowym ideale humanisty dążył do stałego rozwijania swoich talentów, poszerzania horyzontów myślowych oraz angażował się społecznie i patriotycznie. W celu pełniejszego odczytania intencji autora tekstów przyjęto w niniejszej monografii metodę interpretacji faktów językowych w pełnym zanurzeniu społeczno-kulturowym.

W pierwszym rozdziale zatytułowanym „Wartościowanie w języku i kulturze” omówiono podstawy metodologiczne aksjolingwistyki w rozumieniu Jadwigi Puzyniny oraz językowe narzędzia aksjologizacji. Rozważone zostały ponadto takie naczelne wartości funkcjonujące w naszym kręgu kulturowym jak patriotyzm oraz jego obiekt: ojczyzna. W kontekście różnych definicji patriotyzmu poruszony został temat przesunięć w jego zakresie semantycznym na przestrzeni wieków. Przedstawione zostają ponadto różne wykładniki patriotyzmu, do których należą przede wszystkim czerpanie pierwiastków patriotycznych z tradycji, historii, literatury ojczystej, a także gotowość złożenia ofiary ze swojego życia.

Drugi rozdział niniejszej monografii ma charakter biograficzny. Została w nim nakreślona sylwetka Władysława Grodeckiego ze szczególnym uwzględnieniem śladów drugiej wojny światowej, wśród których dorastał. Zawarte w nim zostały także odpowiednie odniesienia społeczno-polityczno-historyczne, tworzące tło dla mieszczącej się w dalszych częściach rozprawy analizy językoznawczej. Zaprezentowane tutaj zostały również najważniejsze wyróżnienia, którymi został uhonorowany Grodecki jak również jego największe osiągnięcia podróżnicze.

W trzecim rozdziale zatytułowanym „Cel pracy, metodologia badań i materiał badawczy” zaprezentowany został cel rozprawy. Materiał badawczy stanowią artykuły prasowe Grodeckiego publikowane na łamach różnych czasopism jak również wybrane archiwalne materiały niepublikowane.

W kolejnym rozdziale pt. „Tematyka twórczości publicystycznej Władysława Grodeckiego” przedstawione zostają teksty, będące przedmiotem analizy niniejszej pracy. Omówiona tutaj zostaje współpraca Grodeckiego z poszczególnymi magazynami branżowymi oraz o profilu patriotycznym i katolickim, zwłaszcza podczas jego samotnych Wypraw dookoła świata. Począwszy od 1994 r. napisał Grodecki łącznie ponad 250 artykułów do różnych czasopism oraz prowadził autorską stronę internetową, na której znajduje się ponad 300 różnej długości wpisów. Zakres twórczości Grodeckiego podzielić można na następujące kategorie: o miejscowościach i obiektach zabytkowych w Polsce; o wydarzeniach historycznych i współczesnych; o postaciach historycznych; o kulcie ofiar; o tematyce religijnej; podróżniczej; oraz na temat polskiej emigracji.

Analiza korpusu badawczego w kolejnych rozdziałach niniejszej pracy wykazała, że tematyka twórczości Grodeckiego obejmuje wydarzenia historyczne, historię polskich miejscowości, życiorysy wielkich Polaków. Wiele artykułów poświęcił Grodecki również polskim uchodźcom, ofiarom zsyłek oraz innym ofiarom cywilnym. Duża część publicystyki Grodeckiego dotyczy tematyki religijnej. Jednak główną domeną Grodeckiego były wędrowki po świecie, dlatego prawie wszystkie jego artykuły noszą znamiona reportażu z podróży.

Kolejne rozdziały stanowiły analizę kulturową twórczości Władysława Grodeckiego. Ze względu na najczęściej podejmowane przez Podróżnika tematy została ona podzielona na następujące rozdziały: patriotyzm; piękno polskiej historii i jej zabytków; wzorce do naśladowania; rola religii i kult Jana Pawła II; losy Polaków za granicą; kręgi emocyjne takie jak smutek, współczucie, radość itd. oraz wizerunek Polski i Polaków za granicą. Przedstawiają one w skrócie treść artykułów, podejmujących daną tematykę. Ponadto zawarte są w nich informacje o wydarzeniach, które miały wpływ na ukształtowanie poglądów i zainteresowań Grodeckiego.

Druga część analizy rozprawy nosi tytuł „Językowa analiza twórczości patriotycznej Władysława Grodeckiego”. Ukazane w nim zostały zabiegi wartościowania stosowane przez Grodeckiego na trzech różnych płaszczyznach: na poziomie aktów mowy, leksyki oraz poprzez wykorzystanie rozmaitych środków stylistycznych.

Warto na koniec podkreślić uniwersalność tekstów Grodeckiego wynikającą z tego, że poruszane są w nich sprawy nurtujące człowieka od zarania dziejów. Mówią one o właściwych ludzkości pragnieniach takich jak marzenia o dalekich podróżach, o uczuciach miłości, smutku i radości, a także o przywiązaniu do domu, rodziny i ojczyzny, czyli do tego, co nazywa Grodecki

„najbliższym i najświętszym światem”. Mówią również o wolności i prawie człowieka do wyboru, o wyborach dobrych i złych, jak również o konfliktach pomiędzy różnymi systemami wartości.

Z drugiej strony Grodecki daje świadectwo swojego czasu, reprezentując pewien konkretny nurt światopoglądowy. Ramami danymi Grodeckiemu przez Stwórcę było urodzenie w Brzeźnicy koło Dębicy w czasie trwania działań wojennych. Nie mogły nie odcisnąć swego piętna wszechobecne w dzieciństwie ich ślady jak i pamięć ucisku ludności wiejskiej przez okupantów najpierw niemieckich, a potem sowieckich. Późniejsze poglądy i działania Grodeckiego były naturalną wypadkową tych wydarzeń, systemu wartości wpojonemu mu przez rodziców oraz zdobywanych doświadczeń. Światopogląd Grodeckiego nie był wolny od kontrowersji; niektóre zarzuty stawiane osobom reprezentującym podobny tok rozumowania przedstawione zostały na marginesie niniejszej pracy.

Jednym w ciągle obecnych w życiu i twórczości Władysława Grodeckiego paradoksów był ambiwalentny stosunek do podróży. Będąc w Kraju tęsknił on za przygodą i wolnością, które ona daje, gdy był za granicą natomiast, marzył o powrocie do ojczyzny. Grodecki był więc pełnym sprzeczności człowiekiem, zawsze jednak pełnym charyzmy i pasji, sercem i duszą wstawiającym się w obronie drogich mu wartości. Materiały publikowane po jego odejściu oraz wciąż niesłabnące zainteresowanie jego spuścizną świadczą o tym, że jego osiągnięcia odgrywały i nadal odgrywają w polskiej kulturze istotną rolę. Podsumowując, pozostaje mieć nadzieję, że omówione zagadnienia w prezentowanej monografii otworzą drogę do dalszych badań nad życiem i dziełem Władysława Grodeckiego.

Jadwiga Grunwald